

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЦИФРОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

***Анотація.** У статті уточнено сутність та представлено змістовні характеристики цифрової економіки, досліджено інфраструктуру та методи оцінки розвитку цифрової економіки. Окреслено характерні риси підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки.*

***Ключові слова:** цифрова економіка, цифрове підприємництво, цифровізація, цифрова інфраструктура.*

DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY AND DIGITAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

***Abstract:** The article clarifies the essence and presents the substantive characteristics of the digital economy, investigates the infrastructure and methods of assessing the development of the digital economy. The characteristic features of entrepreneurial activity in the digital economy are outlined.*

***Keywords:** digital economy, digital entrepreneurship, digitalization, digital infrastructure.*

Характерною ознакою сучасного етапу розвитку економіки є використання цифрових технологій, які стали каталізатором різкого збільшення мобільності товарних та фінансових потоків, забезпечують високу швидкість передачі інформації, внесли значний вклад в глобалізаційні та інтеграційні процеси світової економіки. Інформаційні технології стали невід'ємною частиною суспільних відносин та призвели до появи нових галузей господарства, ринків, конкурентних товарів та послуг. Великий потенціал Інтернету став ключовим елементом економіки більшості держав. Все це вимагає від України адаптації до світових стандартів у сфері цифровізації. Тому визначення особливостей та тенденцій розвитку цифрової економіки України наразі є досить актуальним питанням.

Нині розвиток цифрової економіки відбувається у всьому світі та у всіх сферах життя суспільства завдяки інноваційному зростанню та трансформації процесів в результаті появи нових технологій. Однак цифрова економіка розвивається нерівномірно в різних країнах та регіонах, створюючи як нові можливості, так і бар'єри, які необхідно подолати, щоб успішно вести бізнес на цифрових платформах.

Питання впливу процесу діджиталізації та цифрових технологій на розвиток підприємництва були представлені у працях багатьох учених, серед яких вагомий внесок зробили А. Андерсон, О. Симсерт, П. Дойль, П. Друкер, Н. Краус, К. Клаус, Г. Боуман, А. Томпсон, Е. Тоффлер, Р. Акофф, А. Остервальдер, Е. Ламбертон, М. Стивен, В. Апалькова, С. Волосович, В. Плєскач, І. Ковшов, О. Криворучко, С. Коляденко, Л. Лазаренко, С. Веретюк, С. Войтко, І. Малик, П. Стецюк, В. Фіщук, К. Шваб, М. Сафрончук та ін.

Мета дослідження полягає у вивченні основних тенденцій розвитку цифрової економіки України та уточненні змісту і сутнісних характеристик цифрового підприємництва.

Не існує усталеного визначення поняття «цифрова економіка», і різні вчені підходять до тлумачення цього поняття з різних позицій. Зокрема, автори досліджень [1; 3] визначають цифрову економіку як сукупність технологій, що трансформують систему соціально-економічних відносин. Інші вчені [2; 4] визначають цифрову економіку як систему високотехнологічних елементів, які можуть стимулювати інноваційне економічне зростання.

Фундаментом цифрової економіки є розвинена та ефективно функціонуюча інфраструктура. У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України під цифровою інфраструктурою розуміють комплекс комунікацій, технологій, продуктів та процесів, котрі забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості та працюють на цифровій (не аналоговій) основі [5].

Тверда цифрова інфраструктура покликана забезпечити доступ до цифрових технологій (connectivity) та умовно включає такі ключові компоненти:

- фіксовану телекомунікаційну інфраструктуру (магістральні, дистрибуційні та локальні мережі, точки обміну трафіком тощо);
- мобільну телекомунікаційну інфраструктуру (3G, 4G, 5G, радіо та супутниковими технологіями, WI-FI тощо);
- інфраструктуру цифрового телебачення (наземного, кабельного, супутникового);
- радіо-інфраструктуру LoRa (long range frequency, неліцензійовані частоти) для проектів Інтернету речей (сенсори, датчики тощо);
- інфраструктуру центрів обробки та збереження даних (т.з. хмарна або віртуалізована інфраструктура).
- інфраструктуру кібербезпеки;
- спеціалізовані інфраструктури (спеціальні мережі, відеоспостереження, супутні інженерні системи) [6].

Найбільш поширеними методами оцінки стану розвитку цифрової економіки є формування рейтингових індексів. До основних рейтингових індексів цифровізації можна віднести:

- індекс цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index — DESI);
- індекс цифрової еволюції (Digital Evolution Index — DEI);
- індекс прийняття цифровізації (Digital Adoption Index — DAI);
- індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ICT Development Index — IDI);
- глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index — GII);
- індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index — NRI);
- індекс цифровізації економіки (Boston Consulting Group — e Intensity);
- індекс світової цифрової конкурентоспроможності (IMD World Digital Competiveness Index — WDCI).

Нові характеристики економічного простору вимагають перейти від культу ефективності й раціональності до перенесення акцентів на відкритість, демократизацію, соціологізацію, креативність організаційних процесів, нерівноважність та нелінійність управлінських ієрархічних ланцюгів, непередбачуваність і різноманітність траєкторій розвитку підприємств.

Характерними рисами підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки є:

- діяльність на цифрових платформах (маркетплейсах), що забезпечує безпосередні комунікації між виробниками та споживачами;
- скорочення трансакційних витрат за одночасного підвищення продуктивності праці;
- глобальна присутність завдяки виходу на електронні ринки та глобальна гіперконкуренція;
- підвищення споживчої цінності товарів і послуг внаслідок їх персоналізації;
- омніканальність комунікацій зі споживачами та покупцями;
- скорочення життєвого циклу інновацій і продуктів;
- зростання ризиків і рівня невизначеності при прийнятті стратегічних рішень внаслідок динамічних змін технологій та кон'юнктури ринків.

Сьогодні цифровізація є головним напрямком трансформації української економіки, першим кроком якого було схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018 – 2020 роки. Ця концепція передбачає здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

Для реалізації визначених цілей та напрямів розвитку цифрової економіки у 2019 році було створено Комітет з питань цифрової трансформації, на який покладено вирішення наступних завдань:

- формування законодавчої бази цифровізації та цифрового суспільства;
- розробка законодавчої бази адміністрування, функціонування і використання мережі Інтернет;
- розробка Національної та державної програмами інформатизації, а також програмами ЄС «Єдиний цифровий ринок»;
- розробка програм цифрового співробітництва;
- електронне урядування та публічні електронні послуги;

- смарт-інфраструктури;
- кібербезпека та кіберзахист.

В цьому ж році Кабінетом Міністрів України було реорганізовано Державне агентство з питань електронного урядування шляхом перетворення у Міністерство цифрової трансформації України, яке наразі є центральним органом виконавчої влади з питань формування та реалізації державної політики у сфері цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, розвитку ІТ-індустрії.

Українським інститутом майбутнього в 2018 році була розроблена Економічна стратегія «Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою». В запропонованій стратегії представлено сучасне бачення розвитку цифрової економіки країни та кроки для її розвитку в Україні. Дана стратегія має дещо хаотичні твердження, що пов'язано з відсутністю чіткої цілісної системи положень, законів та підзаконних актів, що розкривають цілісне уявлення щодо розвитку цифрової економіки в галузях в сучасних умовах господарювання.

Таким чином, можна зробити висновок, що Україна поступово робить кроки щодо інтеграції в єдиний європейський цифровий простір, перш за все розробляючи необхідну нормативно-правову базу для забезпечення розвитку цифрової економіки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Менеджмент інновацій*. 2015. Вип. 4. С. 9–18.
2. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105–112.
3. Куприяновский В. П., Добрынин А. П., Синягов С. А. Целостная модель трансформации в цифровой экономике – как стать цифровыми лидерами. *International Journal of Open Information Technologies*. 2017. Т. 5. № 1. С. 26–33.
4. Ламбертон Э. А., Стивен М. Т. Тематическое исследование цифровых, социальных сетей и мобильного маркетинга. Исследование эволюции с 2000 по 2015 год и повестка дня для будущих исследований. *Журнал маркетинга*. 2016. 80(6). С. 146–172
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018%D1%80/print1518169633175646> (дата звернення 18.02.2022).
6. Фіщук В. Цифрова інфраструктура економічного зростання. *Новое время*. 2017. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/fichuk/tsifrova_infrastruktura_ekonomichnogo_zrostannja_1408403.html (дата звернення 18.02.2022).

Андронік Олена Леонідівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: o.andronik@donnu.edu.ua

Andronik Olena L., PhD of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: o.andronik@donnu.edu.ua